

РАЗПОРЕЖДАНЕ

гр. София, 27.01.2022 г.

С Определение № 60364 от 15.12.2021 г. по г.д. № 1605/2021 г. съставът на Трето гражданско отделение на ВКС, на основание чл. 292 ГПК, е спрял производството по делото и е предложил на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии да постанови тълкувателно решение по следния въпрос, по който е констатирана противоречива практика на съставите на ВКС, а именно:

Какво е правното основание на предявен срещу Държавата иск за заплащане на сума – платена (удържана и внесена в държавния бюджет) такса по силата на чл. 35а ЗЕВИ – предвид обявяването на нормата за противоконституционна и неизпълнение на задължението на Народното събрание по чл. 22 ал. 4 ЗКС да отстрани настъпилите от приложението на тази разпоредба неблагоприятни правни последици – непозволено увреждане или неоснователно обогатяване?

Произнасянето на ОСГТК с тълкувателно решение по този въпрос се налага, поради наличието на противоречива практика на състави на Върховния касационен съд.

В решение № 71/06.04.19 г. по г.д. № 3804/19 г., IV ГО, постановено по реда на чл. 290 ГПК, е посочено, че отговорност на Народното събрание е приетите от него закони да съответстват на Конституцията (защото народните представители поемат като основно свое задължение да я спазват под клетва, която те полагат съгласно чл. 76 ал. 2 КРБ при конституирането на всяко новоизбрано Народно събрание); приемането на противоконституционен закон е неизпълнение на основното задължение за спазване на Конституцията от мнозинството народни представители; то е във висша степен противоправно, защото съгласно чл. 4 ал. 1 КРБ Република България е правова държава, която се управлява на първо място според Конституцията и на следващо място според законите на страната. Приемането на противоконституционен закон е деликт, защото съставлява противоправно деяние (във висша степен) и приложението на противоконституционния закон неизбежно причинява вреди на правните субекти – както на самата държава, така и на гражданите и юридическите лица, които са в равна степен подчинени на закона до привеждането му в съответствие с Конституцията; доколкото чл. 22 ал. 4 ЗКС (съгласуван с установеното в чл. 152 ал.2 КРБ действие занапред на решенията на съда) установява задължение на Народното събрание да уреди възникналите правни последици от запазеното действие на обявения за противоконституционен закон (за да възстанови по този начин нарушения

конституционен ред), бездействието му да ги уреди е също толкова противоправно, колкото и приемането на такъв закон (с приемането на противоконституционния закон Народното събрание нарушава конституционния ред, а с бездействието си, вместо да изпълни задължението си да го възстанови, то продължава да поддържа нарушения конституционен ред); докато поддържат с бездействието си конституционния ред накърнен, мнозинството народни представители ангажират отговорността на държавата да обезщети на общо основание увредените от продължаващото да съществува нарушение на Конституцията. Доколкото пожертваното при запазеното действие на противоконституционния закон продължава да е на годно правно основание, увреденият не може да иска връщането и/или надлежно обезщетение от този, който е получил даденото или се е възползвал по друг начин от пожертваното; за увредения остава открита възможността да предяви на общо основание иск срещу държавата за обезщетение на всички вреди, които са пряка и непосредствена последица от увреждането. Същото становище е застъпено и в Решения № 207/06.01.20 по г.д. № 4474/18 г., III ГО, Решение № 72/21.04.20 г. по г.д. №2377/19, IV ГО, Решение № 249/15.01.21 г. по г.д. № 4069/19 г., Решение № 244/26.01.21 г. по г.д. № 1732/19 г., IV ГО, Решение № 205/24.02.21 г. по г.д. № 1886/19 г., III ГО, Решение № 204/9.03.21 г. по г.д. № 3812/18 г., III ГО, Решение № 202/10.03.12 г. по г.д. № 854/20, III ГО. При това разрешение съдилищата са уважавали и предявените акцесорни претенции по чл. 86 ЗЗД за заплащане на лихви за период преди предявяването на иска, съобразявайки датата на увреждането и разпоредбата на чл. 84 ал. 3 ЗЗД, която не изисква покана за поставяне в забава.

Същевременно в решения № 184/21.01.21 г. по г.д. № 2686/19 г., IV ГО, и № 91/26.08.21 г. по г.д. № 1489/20 г., IV ГО, постановени отново в производство по чл. 290 ГПК за уеднаквяване на съдебната практика, е прието, че вземането относно таксата, събрана (удържана) от частно-правния субект и постъпила в държавния бюджет по закон, обявен за противоконституционен с решение на Конституционния съд, не може да се реализира с деликтен иск срещу Държавата. Посочено е, че вземанията по чл. 55 ал. 1 пр. 1 ЗЗД и по деликтния иск по чл. 7 КРБ са различни по основание (правопораждащи юридически факти), правна характеристика, съдържание и законни последици (напр. за дължимите законни лихви); вземането по чл. 55 ал. 1 пр. 1 ЗЗД изисква престация, няма обезщетителен характер и се основава на принципа на забрана за неоснователно обогатяване на един правен субект за сметка на друг; вземането по чл. 7 КРБ изисква причинно-следствена връзка между приложения закон, обявен за противоконституционен с решение на КС, понесена вреда от частно-правния субект и се основава на забраната за непозволено

увреждане; таксата, внесена без основание в държавния бюджет, не е вреда; тя не е сурогат, заместител на благо, а е имуществото, излязло от патримониума на частно-правния субект; това имущество подлежи на връщане като пряк резултат от обратното действие на решението на КС за обявяване на противоконституционността на закона, а не се обезщетява от Държавата. Тезата, че предявените срещу Държавата иски за производство на електрическа енергия за връщане на заплатени на основание чл. 35а ал. 1 ЗЕВИ държавни такси за производство на електрическа енергия от възобновяеми източници, предвид обявяването на нормата за противоконституционна, подлежат на разглеждане по правилата на неоснователното обогатяване, е възприета и в други съдебни актове, постановени по реда на чл. 290 ГПК и чл. 274 ал. 3 ГПК (Решение № 22/18.02.21 г. по г.д. № 664/19 г., III ГО, Определение № 634/12.12.17 г. по ч.т.д. № 2496/17 г., I ТО, Определение № 796/20.12.17 г. по т.д. № 2206/17 г., II ТО, Определение № 86/31.01.18 г. по ч.т.д. № 3001/17 г., II ТО, Определение № 157/02.03.18 г. по ч.т.д. № 432/18 г., II ТО, и др.). При това разрешение съдилищата са отхвърляли претенции по чл. 86 ЗЗД за заплащане на лихви за забава за период преди предявяването на иска поради липса на отправена покана до подаването на исковата молба, която да постави ответника в забава (ТР № 5/21.11.19 г. по тълк. д. № 5/17 г. на ОСГТК на ВКС).

Обособява се и група от актове (Решение № 207/6.01.20 г. по г.д. № 4662/19, III ГО, Определение № 389 от 14.05.21 г. по г.д. № 145/21 г., III ГО), в които се приема, че Държавата е извършила деликт чрез своя законодателен орган, който е приел противоконституционна правна норма и след това не е изпълнил задължението си по чл. 22 ал. 4 ЗКС да отстрани настъпилите от приложението на тази разпоредба неблагоприятни правни последици; поради това и правните субекти, платили таксите по чл. 35а ЗЕВИ, имат правото да ги търсят от Държавата като обезщетение за причинените имуществени вреди. Няма пречка обаче да искат връщането на таксата и като платена без основание, т.е. платецът да предпочете реализиране на иск за връщане на платеното без основание – защото по правоотношенията, предмет на висящи съдебни производства, противоконституционният закон не се прилага; за съда, който се ръководи в случая от справедливостта като елемент на правовата държава, противоконституционната правна норма не е приложимо право и даденото въз основа на тази правна норма подлежи на връщане.

От посоченото по-горе се констатира противоречива практика на състави на ВКС по отношение на посочения въпрос.

На основание чл. 124, ал. 1, т. 2 ЗСВ се налага да се образува тълкувателно дело на Гражданска и Търговска колегии на ВКС.

С оглед на изложеното

Р А З П О Р Е Ж Д А М:

I. Да се образува т. д. № 1/2022 г. по описа на ВКС, Гражданска и Търговска колегии, за приемане на тълкувателно решение по следния въпрос:

Какво е правното основание на предявен срещу Държавата иск за заплащане на сума – платена (удържана и внесена в държавния бюджет) такса по силата на чл.35а ЗЕВИ - предвид обявяването на нормата за противоконституционна и неизпълнение на задължението на Народното събрание по чл. 22 ал. 4 ЗКС да отстрани настъпилите от приложението на тази разпоредба неблагоприятни правни последици – непозволено увреждане или неоснователно обогатяване?

II. Определям комисия за изготвяне на проект за тълкувателно решение по т. д. № 1/2022 г. на ОСГТК в състав:

- съдия Емилия Василева, докладчик,
- съдия Борис Илиев.

III. Делото да се докладва на комисията за предприемане на действия по т. 7 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от ОСГК, ОСТК и ОСГТК на ВКС.

IV. Настоящото разпореждане заедно с Определение № 60364 от 15.12.2021 г. по гр. д. № 1605/2021 г. на Трето гражданско отделение на ВКС да се публикуват на вътрешния и външния сайт на ВКС – секция „Тълкувателни дела“.

**ДАРИЯ ПРОДАНОВА –
ЗА ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД
(съгласно Заповед № 49/25.01.2022 г.)**